

Věc C-718/22

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

23. listopadu 2022

Předkládající soud:

Landgericht Erfurt (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

14. října 2022

Žalobce:

HK

Žalovaná:

Debeka Lebensversicherungsverein aG

Usnesení

o podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Soudnímu dvoru EU

ve sporu

HK

– žalobce –

[omissis]

proti

Debeka Lebensversicherungsverein a. G., *[omissis]*

– žalované –

[omissis]

[omissis] osmý občanskoprávní senát Landgericht Erfurt (zemský soud v Erfurtu, Německo) [omissis] rozhodl dne 14.10.2022

takto:

- I. Řízení se přerušuje.
- II. Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě článku 267 SFEU předkládají následující otázky týkající se výkladu unijního práva:

1. Brání unijní právo, zejména článek 31 třetí směrnice o životním pojištění a čl. 15 odst. 1 druhé směrnice o životním pojištění, příp. ve spojení s článkem 38 Listiny základních práv Evropské unie, takové vnitrostátní právní úpravě, podle níž se úplné spotřebitelské informace poskytují až po žádosti spotřebitele o pojistnou ochranu, totiž s pojistkou („model předání pojistky“). V případě kladné odpovědi: Vyplývá již z této samotné skutečnosti právo spotřebitele vznést námitky, tedy právo na navrácení plnění z pojistné smlouvy? Mohla by takovému právu bránit námitka zániku nebo zneužití práva?

2. Je pojistiteli, který spotřebitele buď vůbec nepoučil o jeho právu vznést námitky, nebo jej poučil chybně, zakázáno odvolávat se vůči právům spotřebitele z toho plynoucím, jako je zejména právo vznést námitky, na zánik práva nebo zneužití práva?

3. Je pojistiteli, který spotřebiteli neposkytl žádné, nebo pouze neúplné či chybné spotřebitelské informace, zakázáno odvolávat se vůči právům spotřebitele z toho plynoucím, jako je zejména právo vznést námitky, na zánik práva nebo zneužití práva?

4. Brání unijní právo, zejména čl. 15 odst. 1 druhé směrnice o životním pojištění, článek 31 třetí směrnice o životním pojištění a čl. 35 odst. 1 směrnice 2002/83, případně ve spojení s článkem 38 Listiny základních práv Evropské unie, vnitrostátní právní úpravě nebo judikatuře, podle nichž je pojistníkovi – poté, co oprávněně využil svého práva na uplatnění námitky – uloženo břemeno tvrzení a důkazní břemeno za účelem vyčíslení užitků získaných samotnou pojišťovnou? Vyžaduje unijní právo, především zásada efektivity, aby v případě, že je takové rozložení břemene tvrzení a důkazního břemene přípustné, měl pojistník výměnou za to vůči pojistiteli nároky na poskytnutí informací nebo jiné úlevy, aby tak měl možnost prosadit své nároky?

A. Skutkový stav a původní řízení

Účastníci řízení – pojistník a pojistitel - vedou spor o úplné navrácení plnění z pojistné smlouvy, která byla uzavřena v takzvaném „modelu předání pojistky“.

Žalobce uzavřel se žalovanou pojišťovnou v roce 1996 kapitálové životní pojištění; placení pojistného, jakož i pojištění měly skončit k 1. listopadu 2024. V této souvislosti byly žalobci - jak je obvyklé podle modelu předání pojistky - předány podmínky pojištění a informace pro spotřebitele teprve s pojistkou.

Žalobce podal v roce 2020 proti této pojistné smlouvě, resp. proti jejímu vzniku námitky podle § 5a Versicherungsvertragsgesetz (zákon o pojistné smlouvě, dále jen „VVG“) v dřívějším znění. Model předání pojistky považuje za neslučitelný s unijním právem a již z této skutečnosti dovozuje „věčné právo“ na vznesení námitek. Dále se odvolává na to, že poučení o právu vznést námitky bylo formálně vadné. Své námitky dále opírá o to, že mu nebyly poskytnuty nezbytné spotřebitelské informace nebo že nebyly úplné.

Žalobce požaduje - z důvodu bezdůvodného obohacení pojišťovny - vrácení v mezidobí zaplaceného pojistného, jakož i vydání užitků, které pojišťovna z pojistného získala.

Svou žalobou se žalobce nejprve domáhá určení, že uzavření pojistné smlouvy bylo účinně zpochybněno námitkou. Za účelem výpočtu náhrady za užitky požaduje žalobce od žalované podrobné informace, například o rozdělení jím zaplaceného pojistného na jednotlivé složky, jako jsou administrativní náklady, peněžní toky z pořízení pojistných smluv, náklady na krytí rizik či výše úspor investovaných pro žalobce, nebo o konkrétním využití pojistného.

Žalovaná pojišťovna má za to, že poskytla řádné poučení o právu vznést námitky a předala veškeré podstatné spotřebitelské informace. Nároky na poskytnutí informací uplatňované žalobcem zcela odmítá. V ostatním se pojišťovna dovolává zániku nebo zneužití práva ve smyslu § 242 BGB. Smlouva byla plněna bez výhrad po dobu 24 let. Mezi stranami je sporné, zda lze stávající judikaturu Soudního dvora EU, týkající se zániku a zneužití práva v případě odstoupení od spotřebitelského úvěru, přenést na pojišťovací právo.

B. Právní rámec

Ustanovení německého práva relevantní pro rozhodnutí právního sporu a platná v okamžiku uzavření smlouvy zní:

§ 5a Gesetz über den Versicherungsvertrag (VVG) ve starém znění

1) Jestliže pojistitel neoznámil pojistníkovi při podání návrhu na uzavření smlouvy pojistné podmínky nebo spotřebitelské informace podle § 10a Versicherungsaufsichtsgesetz (zákon o dohledu nad pojišťovnami), považuje se smlouva za uzavřenou na základě pojistky, pojistných podmínek a dalších spotřebitelských informací, které jsou relevantní pro určení obsahu smlouvy, pokud pojistník proti tomu nevznesl písemnou námitku ve lhůtě 14 dnů od přenechání podkladů.

2) Lhůta počíná plynout až v okamžiku, kdy má pojistník k dispozici pojistku a všechny podklady podle odstavce 1 a pokud byl při předání pojistky písemně v dobře čitelné tištěné podobě informován o právu vznést námitky, jakož i o začátku plynutí lhůty a o délce jejího trvání. Důkazní břemeno ohledně přístupu k podkladům nese pojistitel. K dodržení lhůty postačí včasné odeslání námitky. Odchylně od první věty však právo vznést námitku zaniká po jednom roce od zaplacení prvního pojistného.

§ 242 *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*

Dlužník je povinen poskytnout plnění v souladu s požadavky dobré víry s ohledem na zvyklosti přípustné v obchodním styku.

C. Nezbytnost rozhodnutí o předběžných otázkách

Jádrem této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je problematika mezi uplatňování práv spotřebitelů v pojišťovacím právu. Přezkumu je potřeba podrobit předně takzvaný model předání pojistky, jakož i důsledky jeho případné neslučitelnosti s unijním právem. U práva vznést námitky, které z toho vyplývá, vyvstává otázka, zda zásady zániku a zneužití práva působí v neprospěch spotřebitele (předběžná otázka č. 1). Dále je nutno vyjasnit, zda se může pojišťovna každopádně odvolávat na zánik práva nebo zneužití práva, jestliže poučení o právu vznést námitky bylo nedostatečné nebo chyběly nezbytné spotřebitelské informace, a zda z toho v zásadě vyplývá právo vznést námitku (předběžné otázky č. 2 a 3). Nakonec je Soudní dvůr žádán o vodítko, zda má pojistník - po úspěšné námitce - při prosazování svých nároků nárok na informace nebo jiné úlevy vůči pojistiteli (předběžná otázka č. 4).

V rozsahu, v němž strany podrobně rozporují, zda poučení o právu odstoupit od smlouvy bylo z formálního a obsahového hlediska řádné nebo zda byly poskytnuty všechny nezbytné spotřebitelské informace, nejsou tyto konkrétní otázky předkládány Soudnímu dvoru. Nejedná se totiž primárně o problematiku výkladu („*interpretation*“), ale spíše o pouhé uplatňování platného práva, jež přísluší vnitrostátním - jakožto unijním - soudům („*application*“). V tomto ohledu již existuje průlomová judikatura Soudního dvora i Bundesgerichtshof, takže tyto otázky mohou být objasněny v rámci instančního postupu (viz pouze rozsudek Soudního dvora ze dne 19. prosince 2019, C-355/18 až C-357/18 a C-479/18, ECLI:EU:C:2019:1123; dále viz stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 2. září 2021, C-143/20 a C-213/20, ECLI:EU:C:2021:687, a rozhodnutí Soudního dvora v těchto řízeních ze dne 24. února 2022, ECLI:EU:C:2022:118).

1. K první předběžné otázce

Takzvaný „model předání pojistky“ byl v Německu v době od roku 1994 do konce roku 2007 podle tehdy platného VVG považován za model, který zákon připouští. Byl tento zvolený postup slučitelný s unijním právem? V případě, že nikoliv,

vyplývá již z této samotné skutečnosti právo spotřebitele vznést námitky, tedy právo na úplné navrácení plnění z pojistné smlouvy? Mohlo by spotřebiteli takovéto právo s ohledem na zásadu dobré víry zaniknout? Všechny tyto otázky a hlediska jsou pro rozhodnutí relevantní. Má-li žalobce s ohledem na neslučitelnost modelu předání pojistky s unijním právem právo vznést námitky, které je neomezené a nezaniklo, bylo by nutné jeho žalobě v zásadě vyhovět. Konkrétně:

Podle § 5a VVG v dřívějším znění bylo přípustné uzavírat pojistné smlouvy se spotřebiteli v modelu předání pojistky (viz k tomu stanovisko generální advokátky E. Sharpston ze dne 11. července 2013, C-209/12, ECLI:EU:C:2013:472, bod 28). Pro tento model bylo charakteristické, že zákazník nejprve požádal o pojistnou ochranu a pojistitel přijal tuto žádost předáním pojistky. Předepsané spotřebitelské informace zákazník zpravidla obdržel až s pojistkou, tedy nikoliv již s podáním žádosti. Pojistník měl ovšem po dobu 14 dnů právo vznést námitky; u životních pojištění činila lhůta pro vznesení námitek 30 dní. Tato lhůta začala plynout až v okamžiku, kdy měl pojistník k dispozici všechny smluvní podklady a pokud byl při předání pojistky písemně v „dobře čitelné tištěné podobě“ informován o právu vznést námitky, o začátku plynutí lhůty a o délce jejího trvání. Odchylně od tohoto ustanovení zanikalo právo vznést námitky podle § 5a odst. 2 čtvrté věty VVG v dřívějším znění jeden rok po úhradě prvního pojistného.

Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, dále jen „BGH“) považoval ve svém zásadním rozhodnutí z roku 2014 za *acte clair*, že tento model je slučitelný s unijním právem (BGH, rozsudek ze dne 16. července 2014 – IV ZR 73/13, bod 16 a násl.). Jak Evropská komise, tak i generální advokátka E. Sharpston ovšem vyjádřily vážné pochybnosti (viz stanovisko generální advokátky E. Sharpston ze dne 11. července 2013, C-209/12, ECLI:EU:C:2013:472, bod 57 a násl.). Předkládající soud se k těmto pochybnostem připojuje.

Směrnice upravující životní pojištění mají zajistit vysokou a na unijní úrovni srovnatelnou ochranu zájmů spotřebitelů, jak to odpovídá podstatě článků 12 a 169 SFEU a článku 38 Listiny. Systém ochrany zamýšlený směrnicemi relevantními v projednávané věci - směrnicí 90/619/EHS a směrnicí 92/96/EHS - se zakládá na představě, že se spotřebitel vůči pojišťovně nachází ve slabší, asymetrické vyjednávací pozici a má méně informací. Katalog informačních povinností a formálních požadavků má spotřebiteli umožnit, aby samostatně, racionálně a na základě porovnání rozhodl o tom, „zda“ a „jak“ uzavře životní pojištění, a to před uzavřením smlouvy. To zdůraznil Soudní dvůr ve svém rozsudku ze dne 24. února 2022 (rozsudek ze dne 24. února 2022) – C-143/20 a C-213/20, ECLI:EU:C:2022:118, bod 109 a násl.). Účel povinnosti sdělit informace, kterou stanoví směrnice a má sloužit transparentnosti, je ovšem narušen, pokud jsou uvedené informace sděleny až poté, co pojistník předložil svůj návrh na uzavření smlouvy a zvolil si tedy určitého pojistitele a specifickou smlouvu. Pojistník nemá možnost předem provést porovnání různých pojišťoven a jejich nabídek. Navíc nese „břemeno námitky“, protože musí v krátké době učinit kroky k tomu, aby vzniku smlouvy zabránil. Z uvedeného vyplývá, že model předání pojistky omezuje účinnost ochrany spotřebitele.

Soudní dvůr sice měl možnost se vyjádřit ke specifickému problému v souvislosti s modelem předání pojistky, totiž neslučitelnosti roční lhůty stanovené v § 5a odst. 2 čtvrté větě VVG v dřívějším znění s unijním právem, nikoliv ovšem k přípustnosti modelu samotného (rozsudek Soudního dvora ze dne 19. prosince 2013, C-209/12, ECLI:EU:C:2013:864). Dospěje-li Soudní dvůr k závěru, že model předání pojistky není slučitelný s unijním právem, vyvstává další otázka relevantní pro rozhodnutí, zda již z této skutečnosti plyne právo spotřebitele na vznesení námitek a úplné navrácení plnění ze smlouvy. Existuje takovéto právo tedy dokonce i v případě, že poučení o právu vznést námitky bylo řádné a spotřebitelské informace byly úplné a bezchybné?

V případě, že Soudní dvůr odpoví kladně na tuto otázku, je zapotřebí se vypořádat s dalším hlavním argumentem německé judikatury. BGH totiž ve své ustálené judikatuře zastává názor, že pojistník, který s předáním pojistky obdržel pojistné podmínky, potřebné spotřebitelské informace a řádné poučení o právu vznést námitky podle § 5a VVG v dřívějším znění, se podle zásady dobré víry, z důvodu protikladného jednání, nemůže po mnoha letech naplňování pojistné smlouvy odvolávat na její neslučitelnost s unijním právem (rozsudek BGH dne 20. května 2020 – IV ZR 234/19, ECLI:DE:BGH:2020:200520UIVZR234.19.0, bod 17; průlomový rozsudek BGH ze dne 16. července 2014 – IV ZR 73/13, bod 32 a následující). Podle BGH zjevně postačuje, že chování pojistníka je objektivně protikladné: Lhůtu pro vznesení námitek, která mu byla přiznána a oznámena, nechá pojistník při uzavření smlouvy marně uplynout a pravidelně platí sjednané pojistné. Toto dlouhodobé chování odůvodněné vlastním zájmem pojistník rozporuje v případě, že později tvrdí, že smlouva nikdy neexistovala, a od pojišťovny, která mohla legitimně důvěřovat v existenci smlouvy, požaduje vrácení svých plateb pojistného. Pro námitku zneužití práva každopádně nejsou zapotřebí nepoctivé úmysly ani zavinění pojistníka. Postačuje, pokud chování držitele práva vyvolalo u protistrany zjevnou legitimní důvěru, kterou je třeba chránit, v určitý skutkový či právní stav.

Toto odvolávání se na pojem dobré víry, uvedený v § 242 BGB, ze strany BGH se ovšem ve světle kogentního a přednostního unijního práva a relevantní judikatury lucemburského Soudního dvora jeví jako problematické. Námitka zneužití práva pak podléhá úzkým limitům a musí být obzvláště odůvodněná. Soudní dvůr ve své ustálené judikatuře pro potvrzení zneužití práva zpravidla požaduje existenci subjektivního prvku (rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 2019 – C-115/16 a další, ECLI:EU:C:2019:134, body 98, 102; viz také BGH, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ze dne 29. března 2022 – VI ZR 1352/20, resp. C-307/22, bod 20). Spotřebitel tedy musí o svých právech vědět, čemuž tak v projednávané věci právě nebylo. V zájmu ochrany spotřebitele je omezení práv spotřebitelů vyloučeno (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 9. září 2021, C-33/20, C-155/20 a C-187/20, ECLI:EU:C:2021:736).

Pro takovýto postoj vstřícný vůči spotřebitelům hovoří rovněž článek 38 Listiny, který má přinejmenším předběžný účinek. Článek 38 Listiny zakotvuje zásadu, že v politikách Unie je zajištěna vysoká úroveň ochrany spotřebitele. To s sebou

přináší potřebu optimalizace. Oblast působnosti Listiny základních práv - jako *supreme law of the land a living instrument* – se na projednávanou věc vztahuje, tzn. že Listina je závazná pro Evropskou unii a její členské státy (čl. 51 odst. 1 Listiny). Použitelnost unijního práva - v projednávané věci pojišťovacího práva upraveného na unijní úrovni - s sebou nese použitelnost základních práv zaručených Listinou (rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 2013 – C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105, bod 21).

2. Ke druhé a třetí předběžné otázce

V případě, že právo na podání námitek vyplývá ze skutečnosti, že poučení chybělo nebo bylo chybné nebo chyběly spotřebitelské informace vyžadované unijním právem, uplatňují pojistitelé a soudy v Německu za účelem odmítnutí navrácení plnění nebo nároků na náhradu škody v četných případech aspekty zániku a zneužití práva [*omissis*] [odkaz na literaturu]; viz také Verfassungsgerichtshof Rheinland-Pfalz (Ústavní soud spolkové země Porýní-Falc), usnesení ze dne 22. července 2022 – VGH B 70/21, ECLI:DE:VERFGRP:2022:0722.VGH.B70.21.00).

BGH považuje uplatnění práva na podání námitek za nepřipustné i v případě chybějícího poučení o právu vznést námitky, většinou však v případě chybného poučení, existují-li zvláště závažné okolnosti konkrétního případu (viz BGH, usnesení ze dne 8. září 2021 – IV ZR 133/20, ECLI:DE:BGH:2021:200520UIVZR234.19.0, bod 17; viz také BGH, rozsudek ze dne 10. února 2021 – IV ZR 32/20, ECLI:DE:BGH:2021:100221UIVZR32.20.0, body 17 a násl.). Totéž platí v případě chybějících nebo chybných spotřebitelských informací. Soudy nižších stupňů ovšem k domněnce takového výjimečného případu přistupují skutečně velkoryse.

Podle BGH zjevně postačuje, že chování pojistníka je objektivně protikladné. To naráží na uvedené pochybnosti. Zejména stávající judikatura Soudního dvora týkající se zániku a zneužití práva v případě odstoupení od spotřebitelských úvěrů by mohla být ve svých základních myšlenkách přenositelná na pojistné právo (podrobněji viz rozsudek Soudního dvora ze dne 9. září 2021, C-33/20, C-155/20 a C-187/20, ECLI:EU:C:2021:736). Soudní dvůr rozhodl, že se poskytovatel úvěru nemůže při uplatnění práva na odstoupení od smlouvy spotřebitelem dovolávat námitky zániku tohoto práva v případě, že některý z povinně uváděných údajů nebyl zahrnut v úvěrové smlouvě ani nebyl dodatečně řádně sdělen, bez ohledu na to, zda tento spotřebitel věděl o svém právu na odstoupení od smlouvy, aniž za tuto neznalost nese odpovědnost. Totéž platí pro odvolávání se na zneužití práva. Není zjevný žádný přesvědčivý důvod k tomu, že by tato judikatura neměla platit i pro pojistné právo [viz. Verfassungsgerichtshof Rheinland-Pfalz (Ústavní soud spolkové země Porýní-Falce, usnesení ze dne 22. července 2022 – VGH B 70/21, ECLI:DE:VERFGRP:2022:0722.VGH.B70.21.00, bod 75)].

3. Ke čtvrté předběžné otázce

Dále vyvstává otázka, zda a do jaké míry vnitrostátní předpisy nebo judikatura – *Law in Books* a *Law in Action* – mohou bránit nebo mařit uplatnění a vymáhání práv pojistníka nebo zda má pojistník při vymáhání svých nároků vůči pojistiteli nároky na poskytnutí informací nebo jiné úlevy.

V první řadě je pro rozhodnutí sporu relevantní otázka, jaké břemeno tvrzení a důkazní břemeno nese spotřebitel, aby se mohl u soudu domáhat oprávněných nároků na navrácení plnění z neuzavřené pojistné smlouvy. Má spotřebitel, pokud jde o užitky, které pojišťovna skutečně čerpala ze zaplaceného pojistného, vůči pojistiteli případně nároky na poskytnutí informací?

V oblasti životního pojištění nedošlo k úplné harmonizaci. Je tedy na členských státech, aby určily rozsah a meze nároků pojistníka po úspěšném uplatnění námitek. V této souvislosti musí dodržovat zásady rovnocennosti a efektivity. Podle německého práva náleží pojistníkovi již zaplacené pojistné snížené o zanedbatelný podíl na riziku, jakož i náhrada za užitky. Pojistitel, který hospodařil s peněžními prostředky pojistníka, je tak povinen odvést z nich plynoucí plody. To je podle unijního práva přípustné, na rozdíl od případů, kdy došlo k odstoupení od úvěrových smluv – tam z důvodu úplné harmonizace, která nestanoví náhradu za užitky (k tomu v každém případě viz rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2020, C-301/18, ECLI:EU:C:2020:427).

Je třeba nalézt spravedlivou a přiměřenou rovnováhu mezi oprávněnými zájmy pojistníků, zájmy společenství pojištěných osob a oprávněnými zájmy pojistitelů a odvětví pojišťovnictví. Otázkou je, zda se to v Německu s ohledem na náhradu za užitky podařilo. Podle ustálené judikatury BGH nese pojistník břemeno tvrzení a důkazní břemeno, aby se domohl plodů, které pojišťovna skutečně získala z jeho pojistného. Pojistník musí přesvědčivě prokázat a případně doložit vznik a výši skutečně čerpaných užitků. Přitom musí vycházet z konkrétní finanční výkonnosti žalovaného pojistitele (souhrnně rozsudek BGH ze dne 29. dubna 2020 – IV ZR 5/19, ECLI:DE:BGH:2020:290420UIVZR5.19.0, bod 16). BGH v průběhu let odmítl řadu metod výpočtu i metod žalujících spotřebitelů pro požadované nezávislé určení náhrady užitků.

Kritéria stanovená německou judikaturou vyžadují od pojistníka rozsáhlé rešerše a obsáhlé vylíčení skutkových okolností. Spotřebitel má totiž na základě sdělení pojistitele nebo z veřejně přístupných zdrojů, jako jsou zveřejněné výroční zprávy pojistitele, zjistit jeho finanční výkonnost a například výnosy fondu a „*performance*“ fondu a poté je uplatnit v žalobě (viz rozsudek BGH ze dne 11. listopadu 2015 – IV ZR 513/14, bod 50). Pojistníci tak nemohou tomuto požadavku zjevně dostát. Existuje domněnka, že z tohoto důvodu svá práva neuplatňují. Vyvstávají proto značné pochybnosti, zda je tato právní praxe slučitelná se zásadou efektivity (k důkaznímu břemenu ohledně zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách viz rozsudek Soudního dvora ze dne 10. června 2021, C-776/19 až C-782/19, ECLI:EU:C:2021:470). Je pravděpodobné,

že pokud bude břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně užitků z pojistného uloženo pojistníkovi, bude výkon práv přiznaných pojistníkovi směrnicemi o ochraně spotřebitele, zejména v oblasti životního pojištění, nadměrně ztížen. Zásada efektivity zakotvená v unijním právu vede v každém případě, nachází-li se spotřebitel nebo obecně osoba oprávněná podle unijního práva v důkazní nouzi, protože relevantní informace nejsou pro něj nebo pro ni dostupné, nebo jsou dostupné jen obtížně, k usnadnění dokazování až k obrácení důkazního břemene (viz také rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2015, C-497/13, ECLI:EU:C:2015:357). Klasické mechanismy občanského práva procesního, které jsou založeny na formální rovnosti stran a zásadě *actori incumbit probatio*, se v tomto případě ukazují jako nedostatečné pro účinné a úspěšné vymáhání nároků spotřebitele. A konečně nelze opominout, že odstoupením od pojistné smlouvy spotřebitel uplatňuje právo, které předpokládá porušení ze strany jeho pojistitele. Proto by mohla být relevantní i myšlenka sankce.

Pokud břemeno tvrzení a důkazní břemeno přesto nese spotřebitel, má spotřebitel vůči svému pojistiteli nároky – jako kompenzaci – na poskytnutí informací nebo jiné úlevy? Obecnou tendencí unijního práva je, že důkazy – ve smyslu *disclosure* – musí být druhou stranou zpřístupněny. To platí například v kartelovém právu nebo právu duševního vlastnictví [viz také článek 18 směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů (EU) 2020/1828]. Nárok pojistníka vůči pojistiteli na poskytnutí informací by mohl vyplývat z čl. 31 odst. 1 a přílohy třetí směrnice o životním pojištění. Generální advokátka Sharpston měla za to, že v případě smlouvy o životním pojištění s investiční složkou, kdy výše pojistného plnění závisí na použití pojistného pojistitelem, je pojistitel povinen pojistníka informovat, pro jaké účely bude jeho pojistné použito, a to v absolutních částkách nebo procentech, jak před uzavřením smlouvy, aby mu pomohly při rozhodování, tak i během trvání smlouvy v případě jakékoliv změny nebo doplnění. Pojistník musí být informován přinejmenším o příslušných kritériích (stanovisko ze dne 12. dubna 2014, C-51/13, ECLI:EU:C:2014:1921). Pokud pojistitel musí poskytnout informace o konkrétním použití plateb pojistného v absolutních číslech nebo procentech již před uzavřením smlouvy – pokud je to možné – mohl by být tím spíše povinen poskytnout informace o konkrétním použití pojistného po uzavření smlouvy, pokud z této částky pojistného byly skutečně čerpány užitky, aby tak bylo vrácení plnění z pojistné smlouvy možné v plném rozsahu.

D. Procesní zvláštnosti

[*omissis*]

Nebylo na místě vyhovět žádosti žalované, aby samosoudce nepředkládal žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru Evropské unie a aby spor předložil občanskoprávnímu senátu k rozhodnutí o převzetí věci tímto senátem, což by nadměrně ztížilo, ne-li znemožnilo předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle článku 267 SFEU. Místopředsedkyně Soudního dvora

nedávno v obsáhlé analýze judikatury tohoto soudu upřesnila, že pravomoc kteréhokoli vnitrostátního soudu podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru podle článku 267 SFEU nesmí být nijak omezena ani účastníky sporu v původním řízení, ani vnitrostátním právem, povahou sporu v původním řízení, vyššími soudními instancemi až po ústavní soudy nebo samotným evropským právem (Rosario Silva de Lapuerta, in: Lenaerts a další (eds.): *Building the European Union: The Jurist's View of the Union's Evolution*, 2021, 215 a násl.; viz pouze rozsudek Soudního dvora ze dne 21. prosince 2021, C-357/19, ECLI:EU:C:2021:1034). Je tedy třeba vycházet z toho, že samosoudce nemá povinnost předložit spor občanskoprávnímu senátu (viz stanovisko generálního advokáta Rantose ze dne 2. června 2022 ve věci C-100/21, ECLI:EU:C:2022:420, bod 75 a násl.; viz rozsudek Soudního dvora ze dne 5. dubna 2016, C-689/13, ECLI:EU:C:2016:199, bod 32 a násl.).

Na závěr se odkazuje na srovnatelné žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předložené samosoudcem ze dne 30. prosince 2021 (sp. zn. 8 O 1519/20, resp. C-2/22) a ze dne 13. ledna 2022 (spis.zn.: 8 O 1463/20, resp. C-41/22), přičemž žádost o rozhodnutí o předběžné otázce z roku ze dne 30. prosince 2021 byla mezitím vzata zpět.

Dr. Borowsky

soudce Landgericht (zemský soud)